

Demografie

Obsah, metody, význam

DEMOGRAFIE

- Biosociální věda, zkoumající **reprodukcí lidských populací** (demografická reprodukce = obnova lidské populace rozením a vymíráním).
- Základní témata – počet obyvatel, změna počtu obyvatel , struktura, vývoj a zákonitosti vývoje obyvatelstva
- Cenná pro zdravotní a sociální péči
- Východisko studia zdravotního stavu obyvatelstva

Demografická statistika

- Demografická statika / *statistika stavu obyvatel* /, registruje a hodnotí počet obyvatelstva, jeho rozmístění a strukturu
- Demografická dynamika / *statistika pohybu čili měny obyvatel* - 1.měna přirozená
2.měna mechanická
3.měna sociálně-právní

Základní zdroje demografických dat

/základní metody zjišťování demografických jevů/

- Sčítání lidu
- Běžná evidence přirozené měny
- Běžná evidence migrací
- Zvláštní výběrová šetření
- Populační registr

Sčítání lidu

- patří k nejstarším statistickým akcím

Sčítání lidu

- Sběr, třídění, rozbor a publikace demografických a socioekonomických údajů týkajících se všech osob žijících na vymezeném území
- Obvykle spojeno se sčítáním domů a bytů
- Údaje pro potřeby vlastního státu, mezinárodní srovnání
- V rámci Světového programu sčítání 2010 proběhne v letech 2005- 2014 sčítání 98% světové populace (letos v 73 zemích)

Sčítání lidu - historie

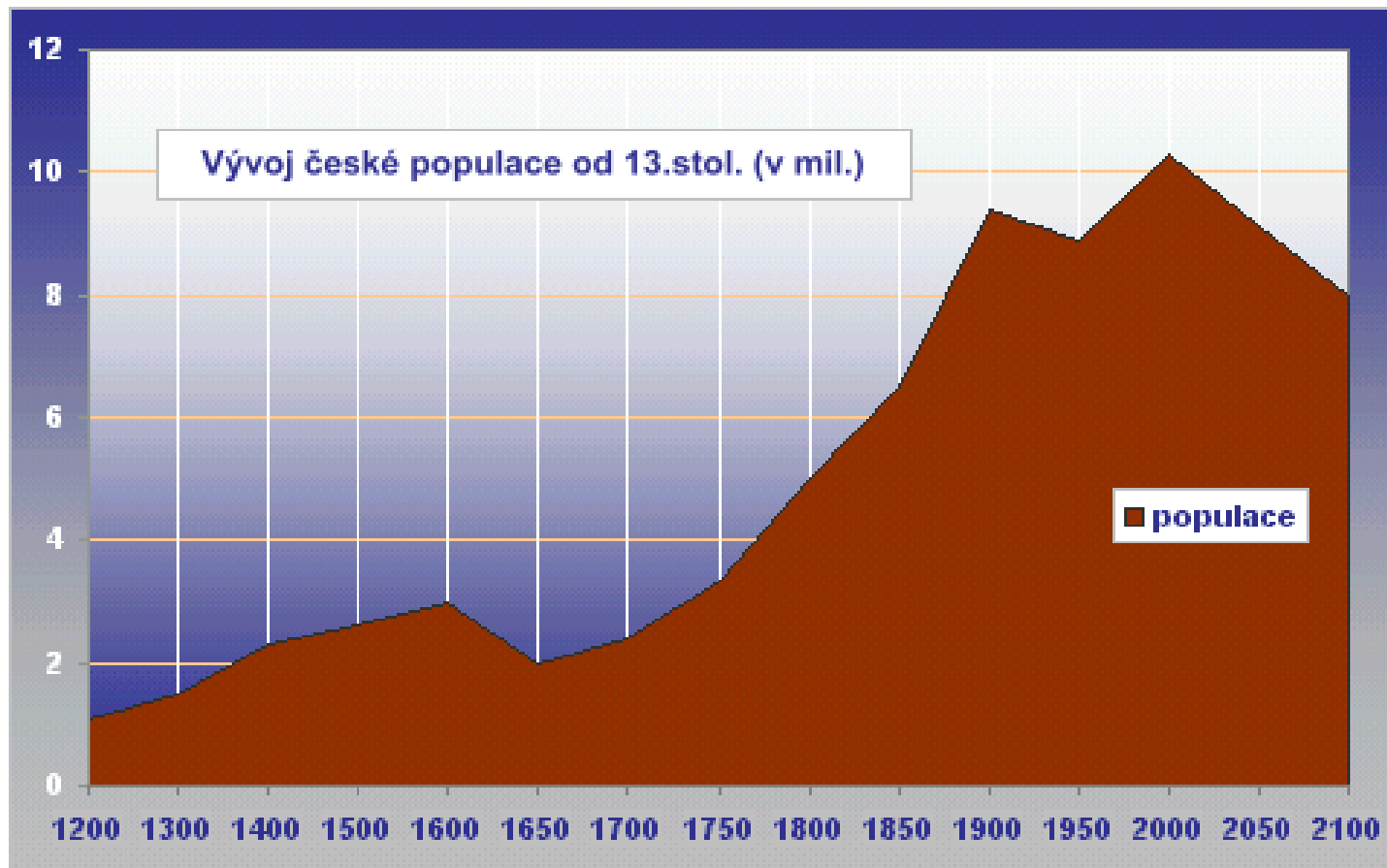
- 1.sčítání lidu (census) již před 6000 lety v Babylonu, ve starém Egyptě (3000 př.n.l.), v antickém Římě
- u nás – ve středověku – soupisy obyvatelstva pro vojenské a daňové účely (zkreslené údaje)
- mezník r. **1753 – patent Marie Terezie o každoročním sčítání lidu** → **sčítání v r. 1754** – jednotně a současně na celém území soustátí
- **r. 1777 – konskripční patent** - základ soupisů
- **r. 1857** – první sčítání obyvatel R-U (přechod mezi soupisem a moderním sčítáním)
- **r. 1869** - první řádné tzv. **moderní sčítání** (podle zákona a zásad formulovaných na statistických kongresech) → poměrně úplné a přesné. Na sčítání v R-U navazuje sč. za 1. republiky a další až do současnosti (cca každých 10 let) .
- **březen 2011 – Sčítání lidí, domů a bytů v ČR**

Počet obyvatelstva

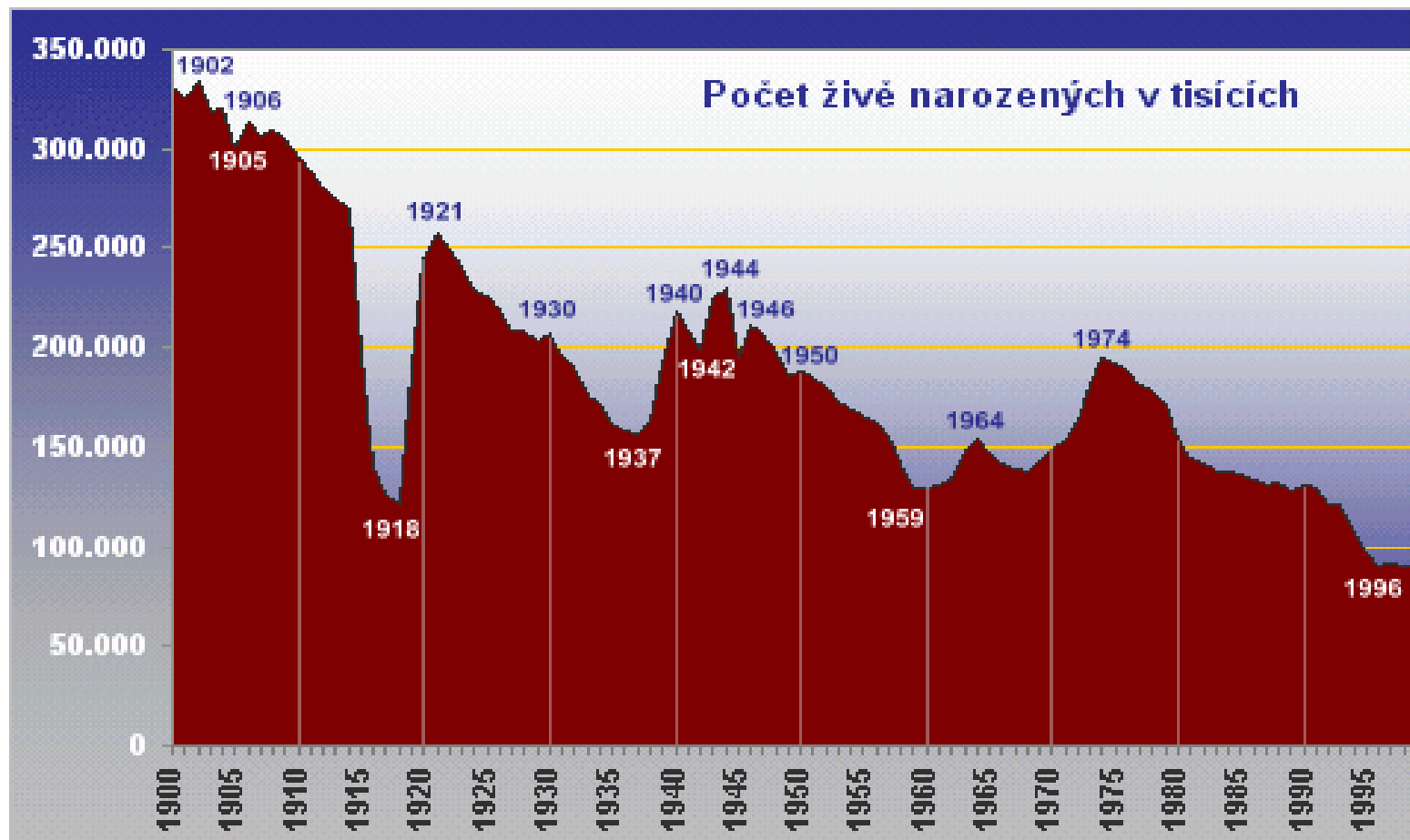
- Základní demografický ukazatel
- Stav/počet /obyvatel k určitému okamžiku
- Počáteční stav
- **Střední stav** / k 1.7.daného roku/
- Koncový stav

/přesný počet obyvatel znám pouze k datu sčítání lidu, jinak odhady/

Vývoj početního stavu populace obývající území dnešní ČR

Vývoj počtu živě narozených dětí ve 20.st.na území dnešní ČR

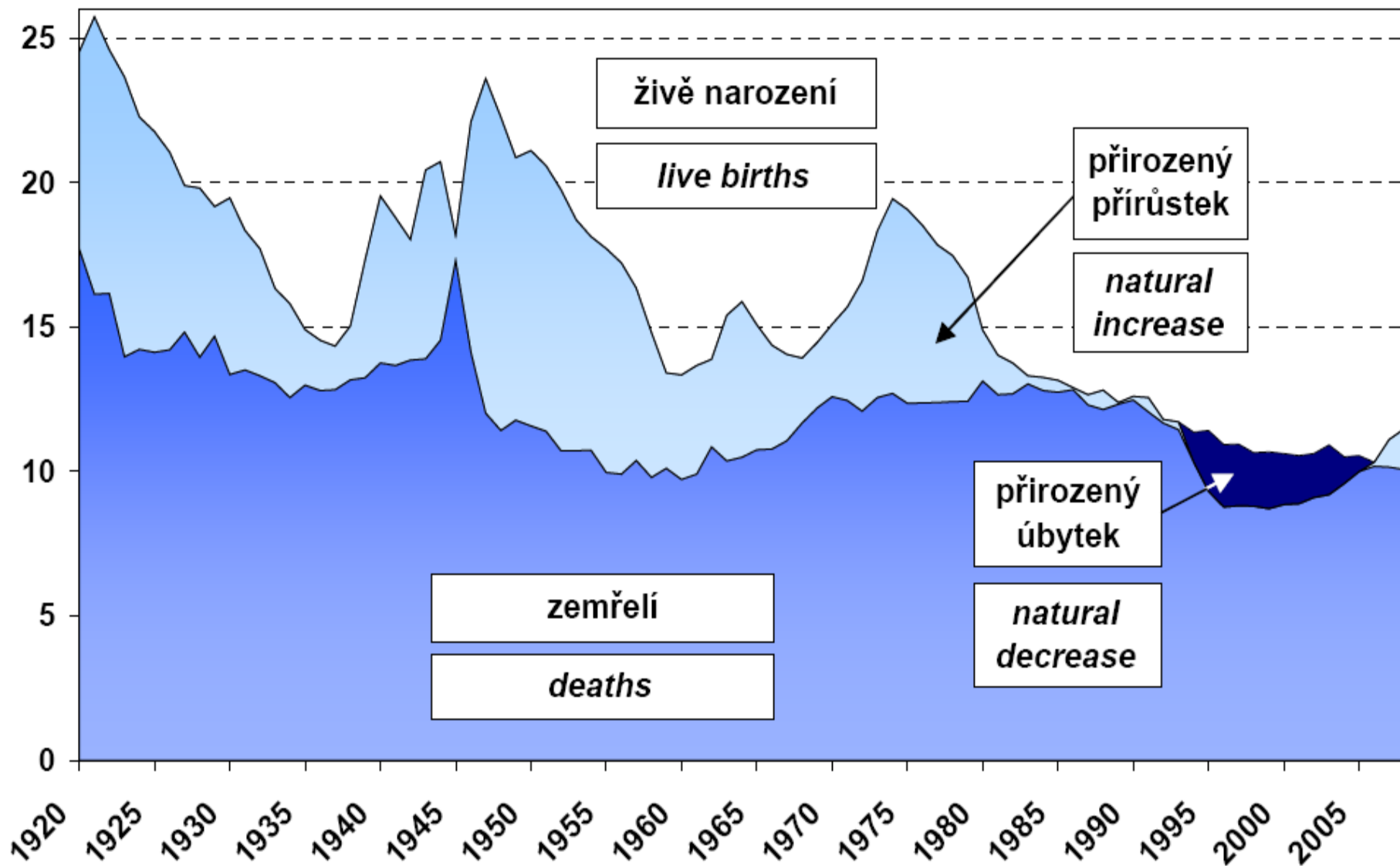

Vývoj demografických ukazatelů

Trend of demographic indices

na 1 000 obyvatel

per 1 000 inhabitants

Struktura /složení, skladba/ obyvatelstva

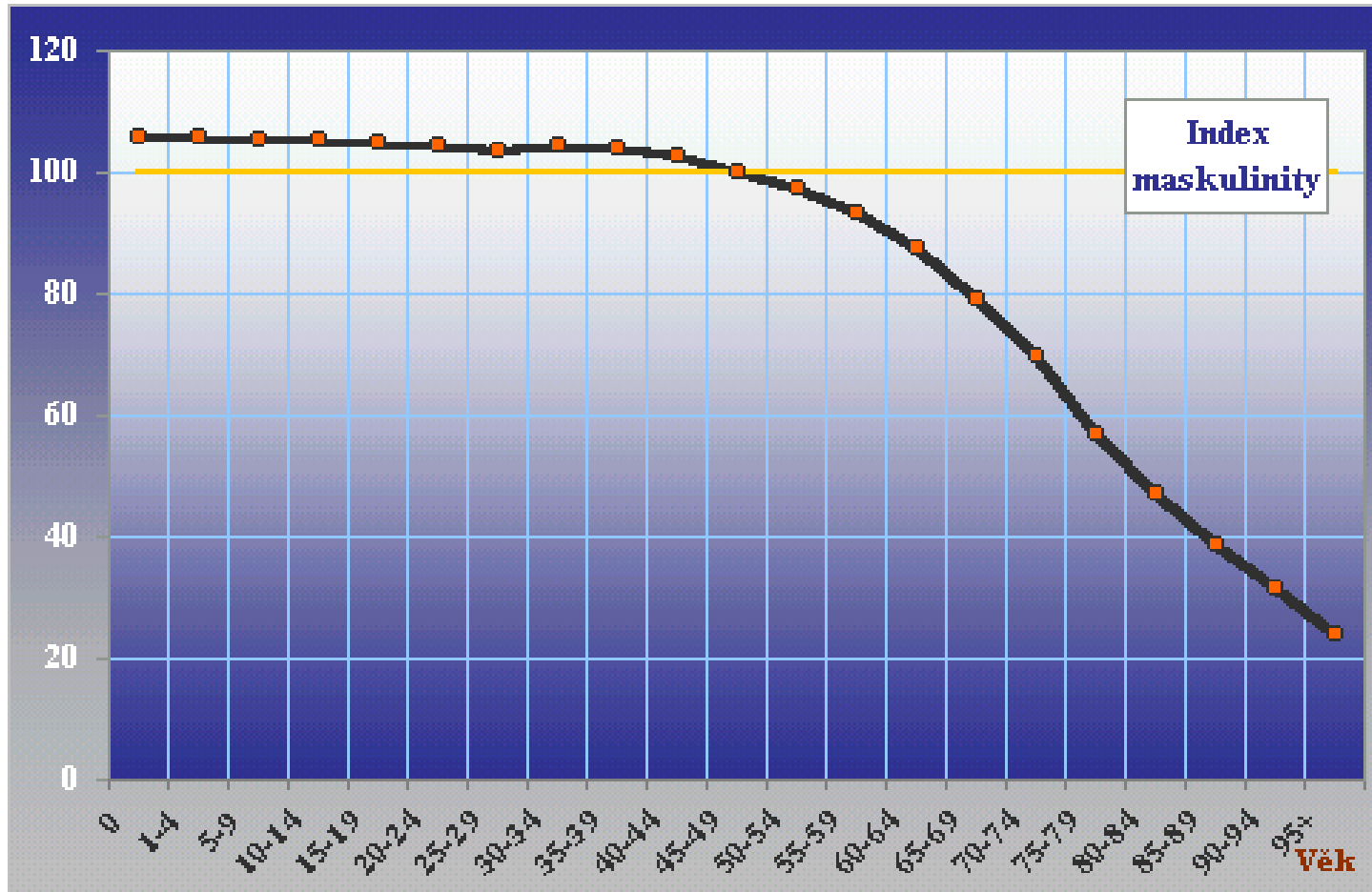
- Jeden ze základních úkolů demografie
- Podle **biologických znaků** /pohlaví, věk/
- Podle sociálně právních znaků /rodinný stav/
- Podle socioekonomických znaků
- Podle kulturních znaků /vzdělání/

Struktura podle pohlaví

- Poměr početního zastoupení obou pohlaví je výsledkem řady biologických a sociálních činitelů
- Vyjadřuje se **indexem maskulinity**, který udává počet mužů připadajících na 1000 žen

$$\frac{\text{počet mužů}}{\text{počet žen}} \times 1000$$

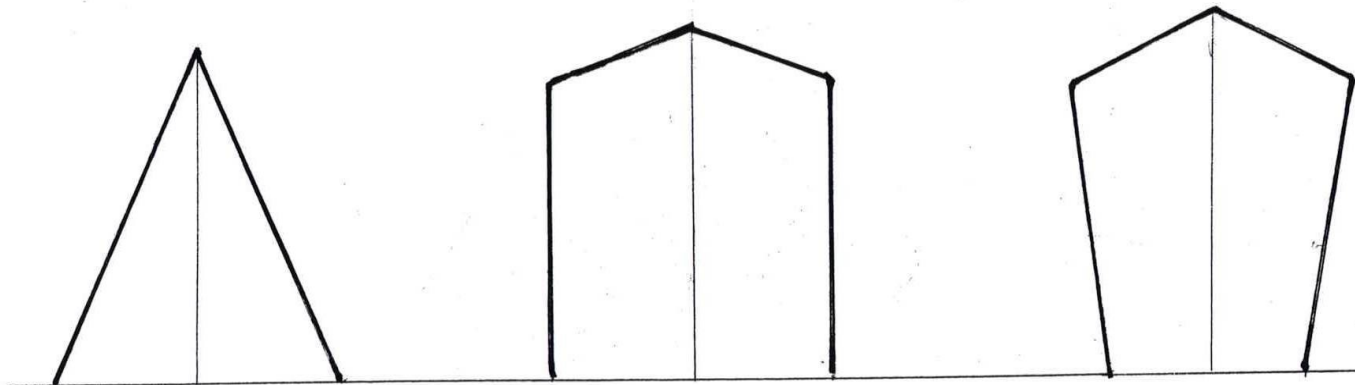
Index maskulinity, ČR 2003

Struktura podle věku

- Druhá zákl. demografická charakteristika jednotlivce
- Věkové složení populace
 - charakterizuje její současný stav
 - je důsledkem řady vlivů minulosti
 - východisko pro odhad vývoje v budoucnu
- Věk determinuje zdravotní stav
- Věková pyramida /strom života/- grafické vyjádření počtu obyvatelstva podle věku a pohlaví

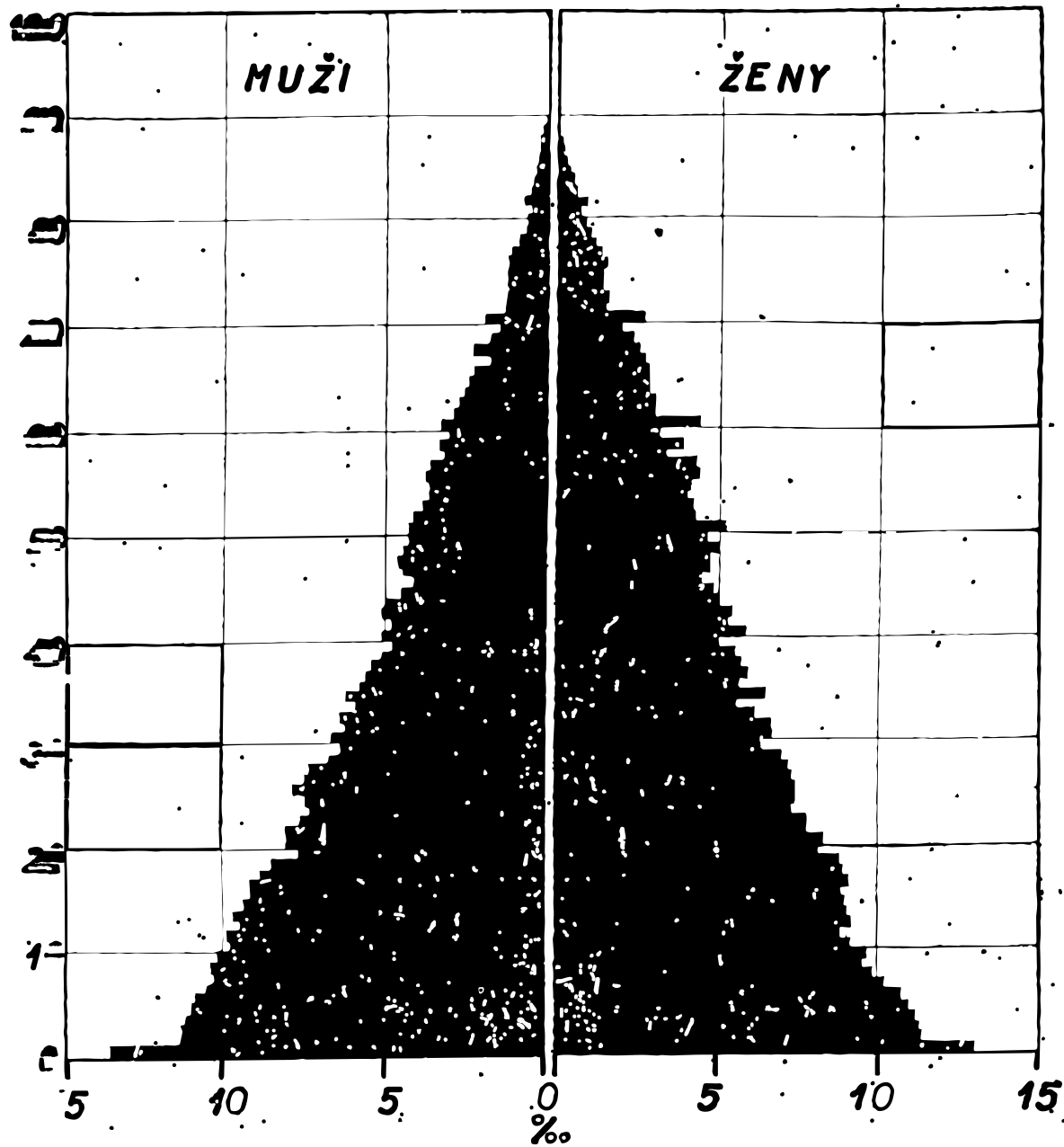
Základní typy struktury populace podle věku

a) progresivní

b) stabilní

c) regresivní

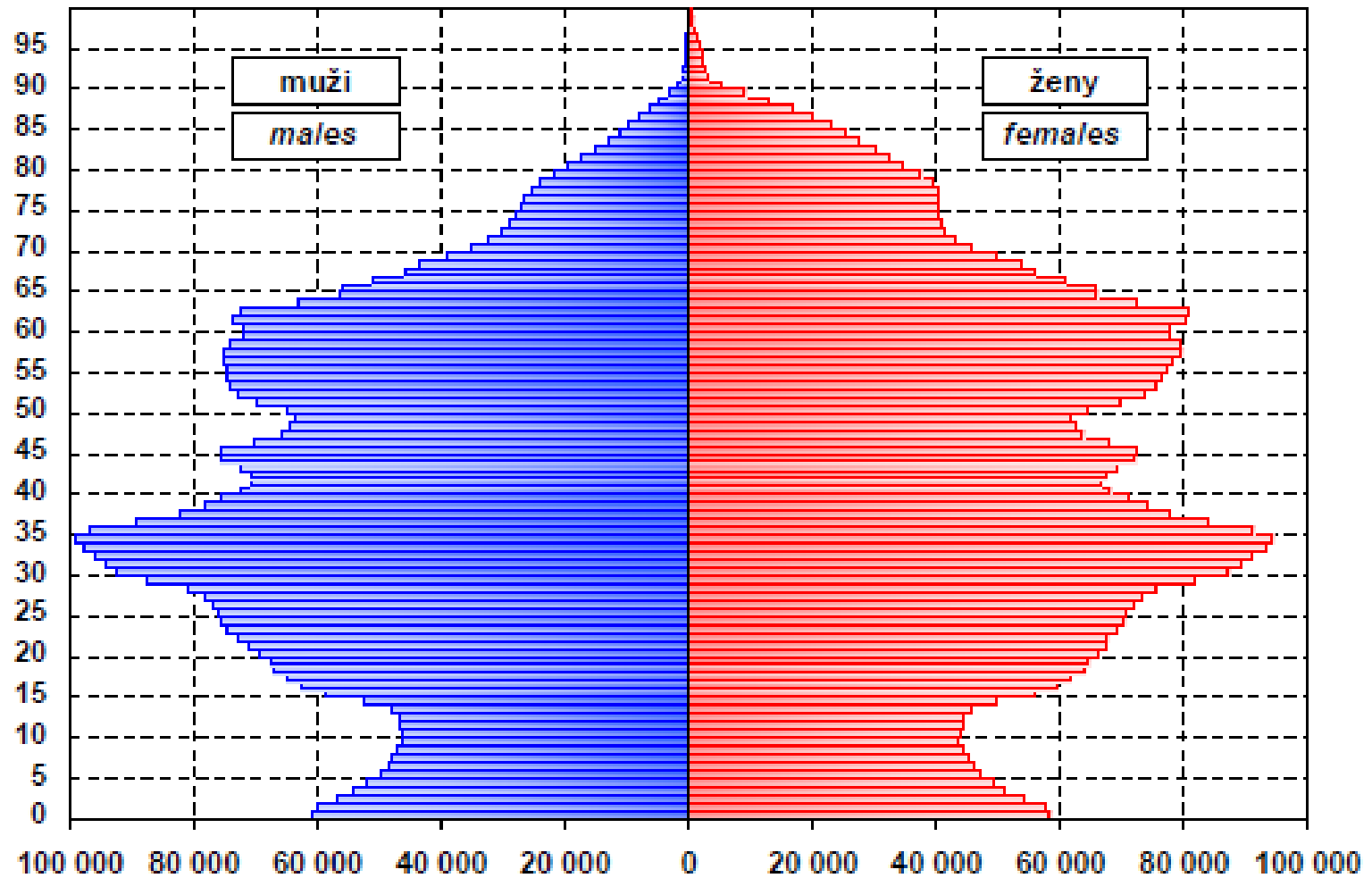
Graf 21: Věková pyramida obyvatelstva českých zemí r. 1900.

Věková skladba obyvatelstva: 1945

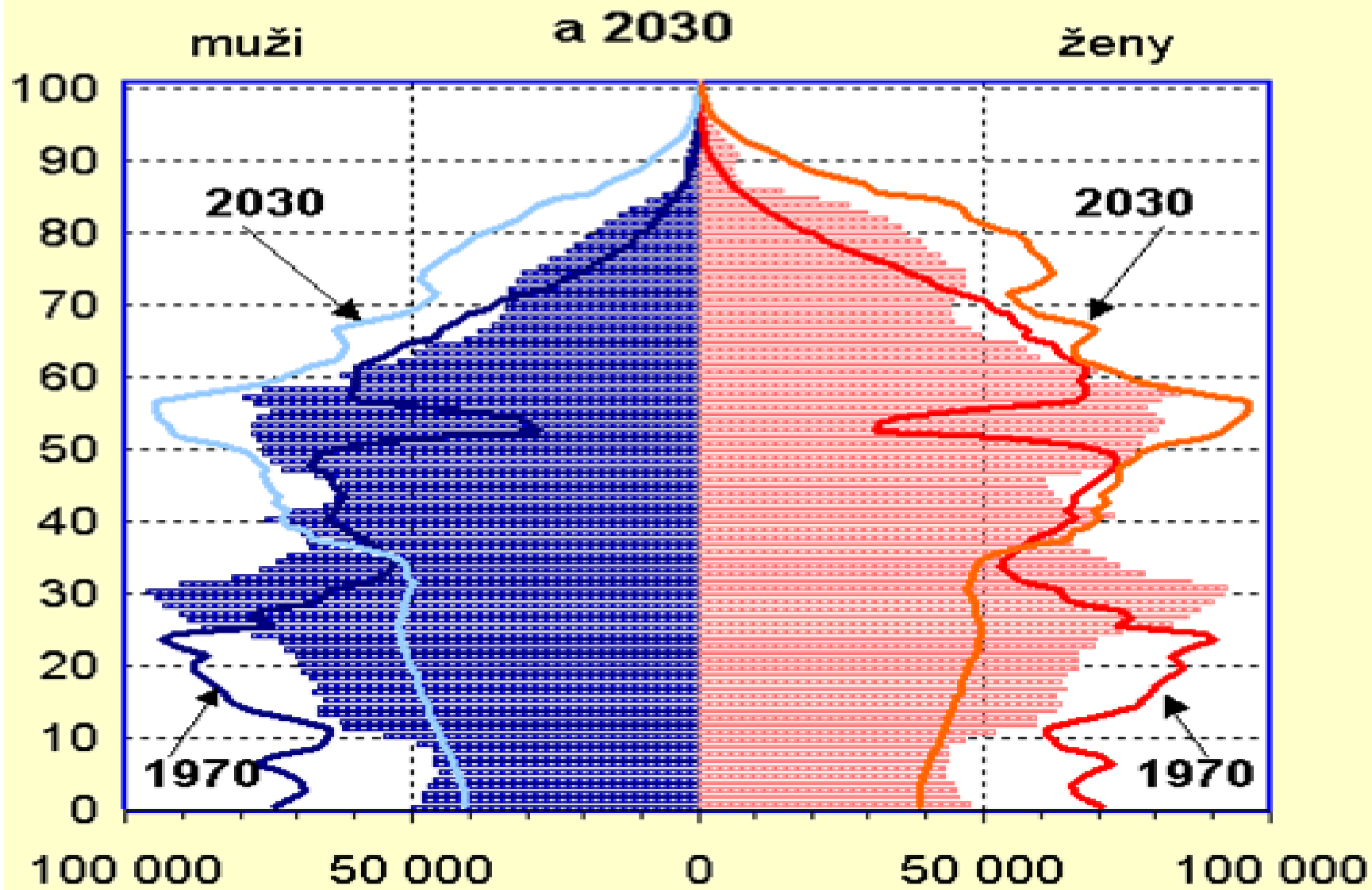
Česká republika

Věkové složení obyvatelstva k 1.7. *Population by age to 1.7.*

Věkové složení v letech 1970, 2004 a 2030

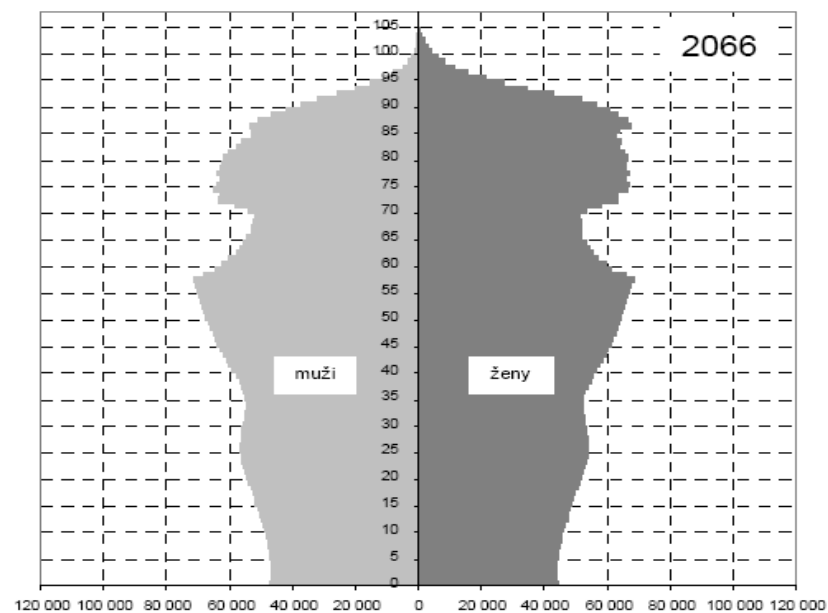
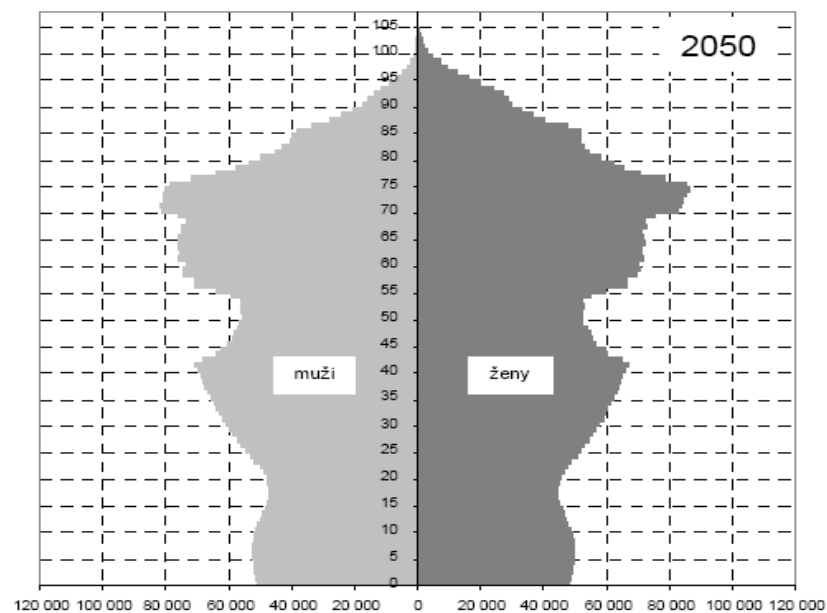
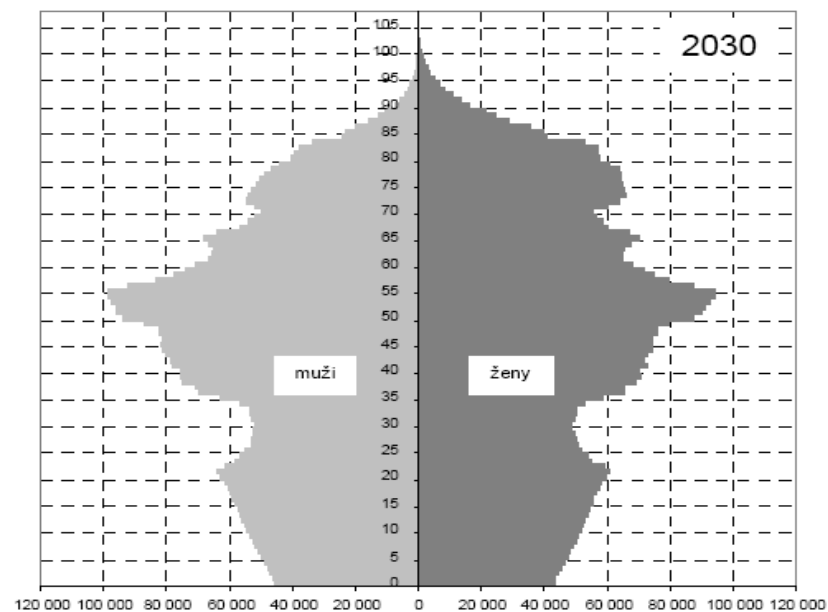
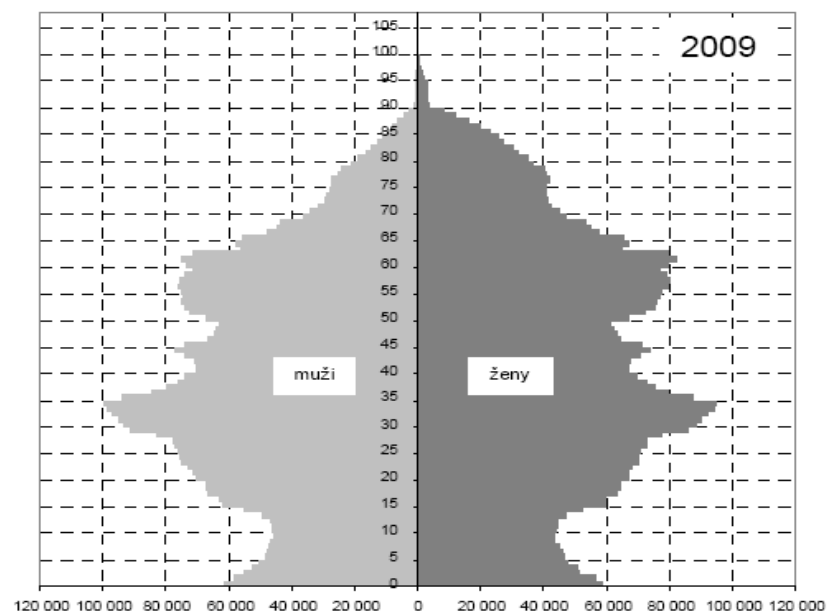

Věková skladba obyvatelstva: 2050

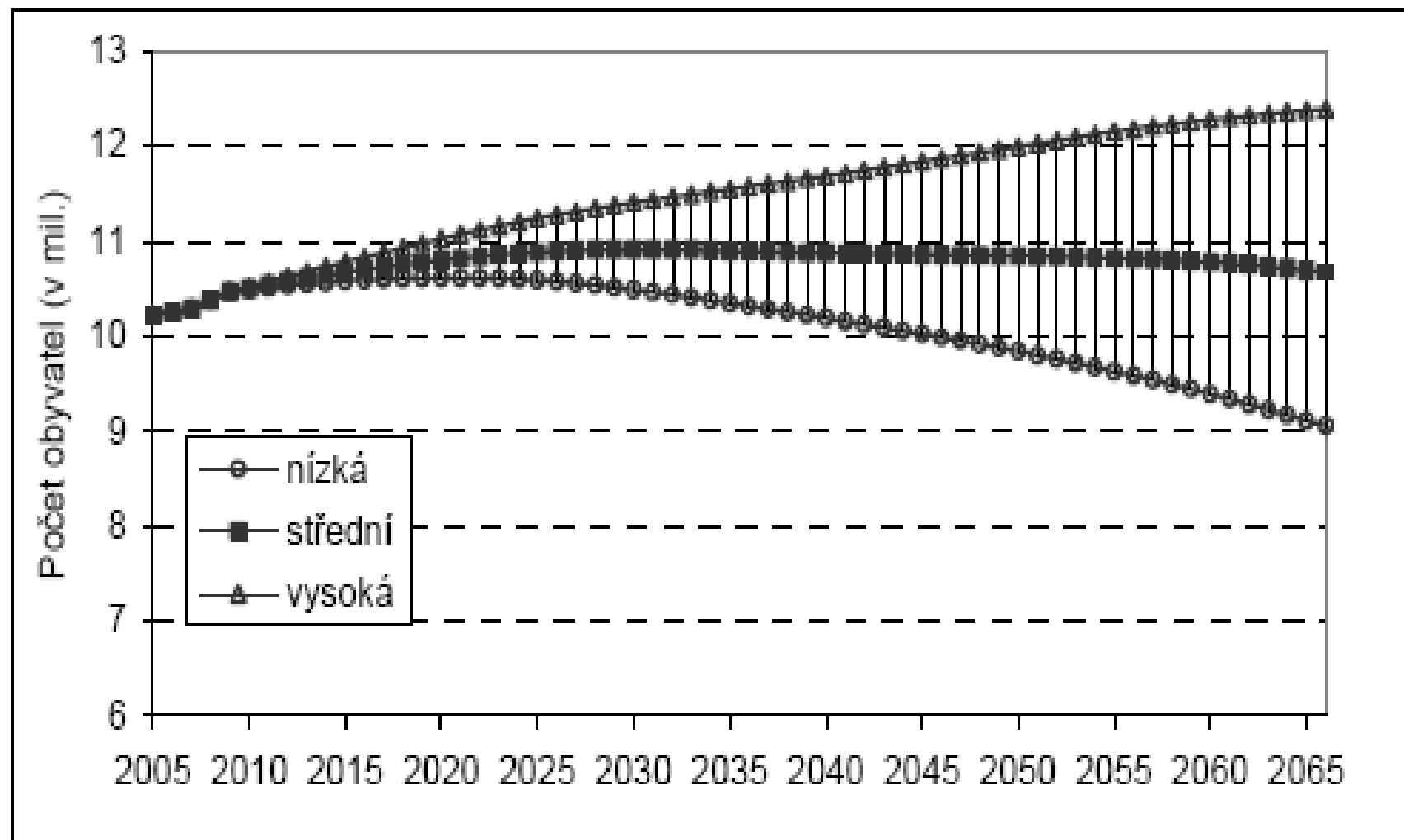
Česká republika

Obr. 10a-d: Struktura obyvatelstva podle pohlaví a věku (k 1.1.), střední varianta

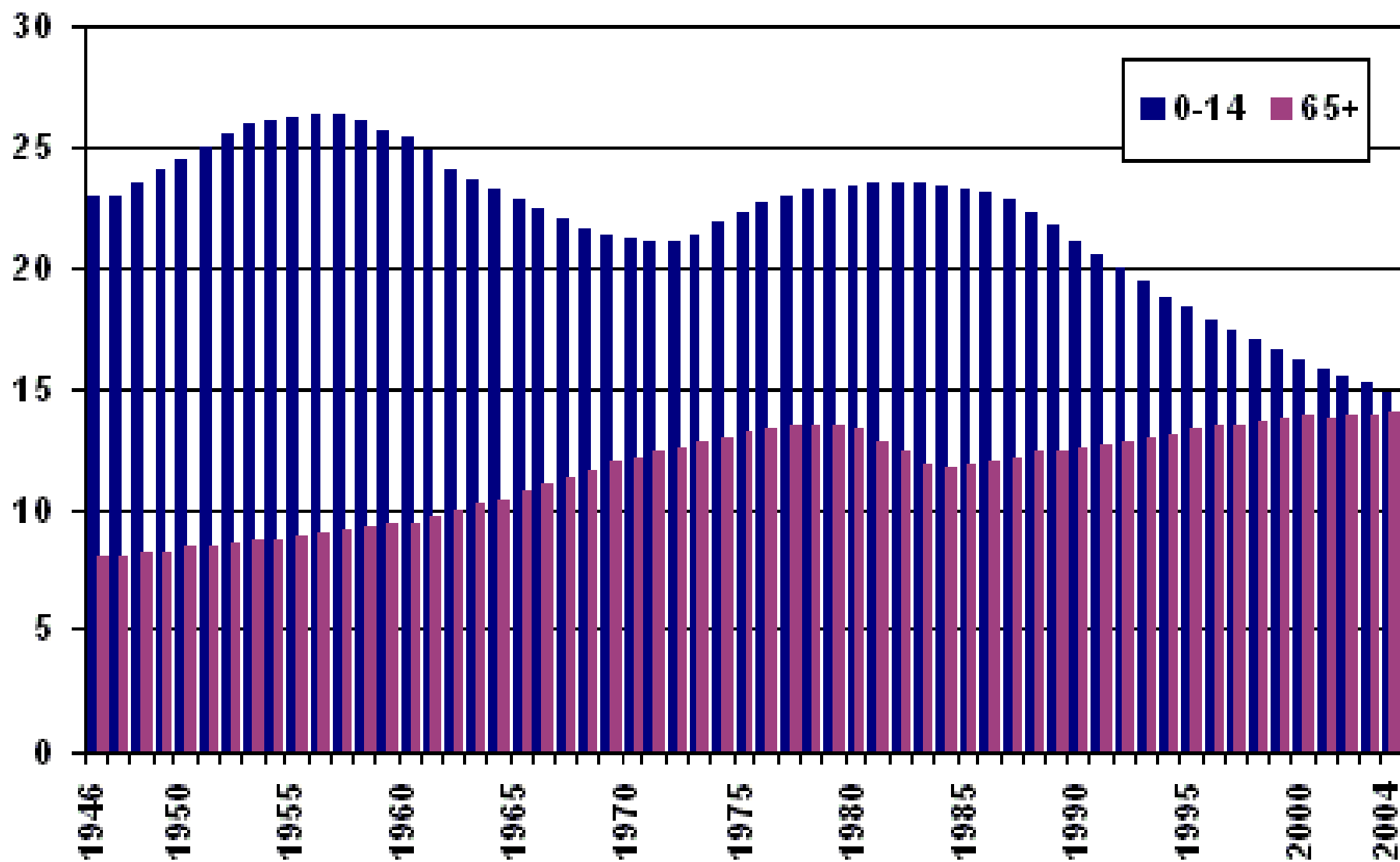
Obr. 7: Počet obyvatel (k 1.1. daného roku)

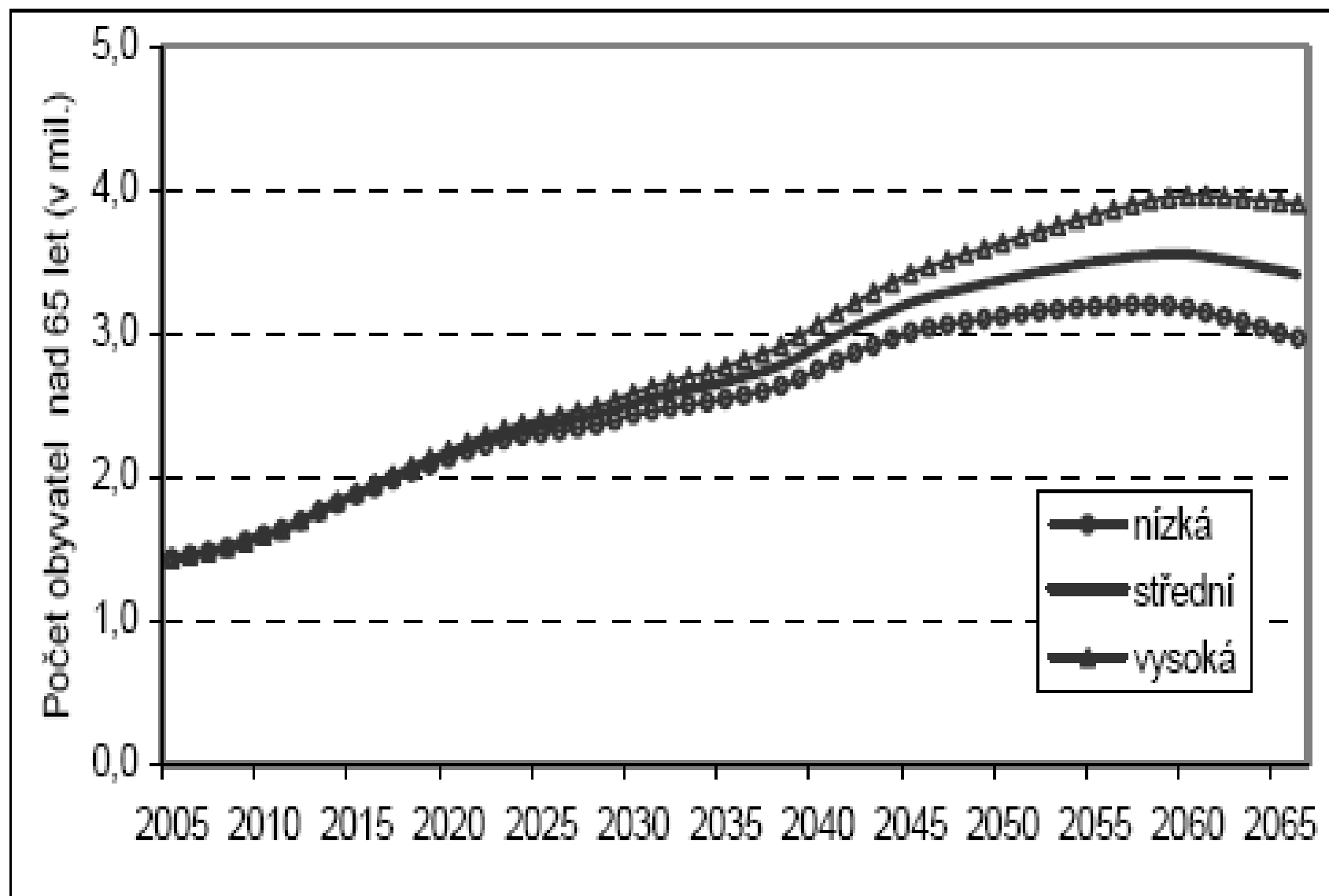
Demografické stárnutí

- Jev typický pro vyspělé země
- Růst podílu starších věkových skupin v populaci
- Výsledek dvou procesů:
 - klesající porodnost
 - pokles úmrtnosti
- Následkem je rostoucí hodnota **indexu stáří** (107 - r. 2009).

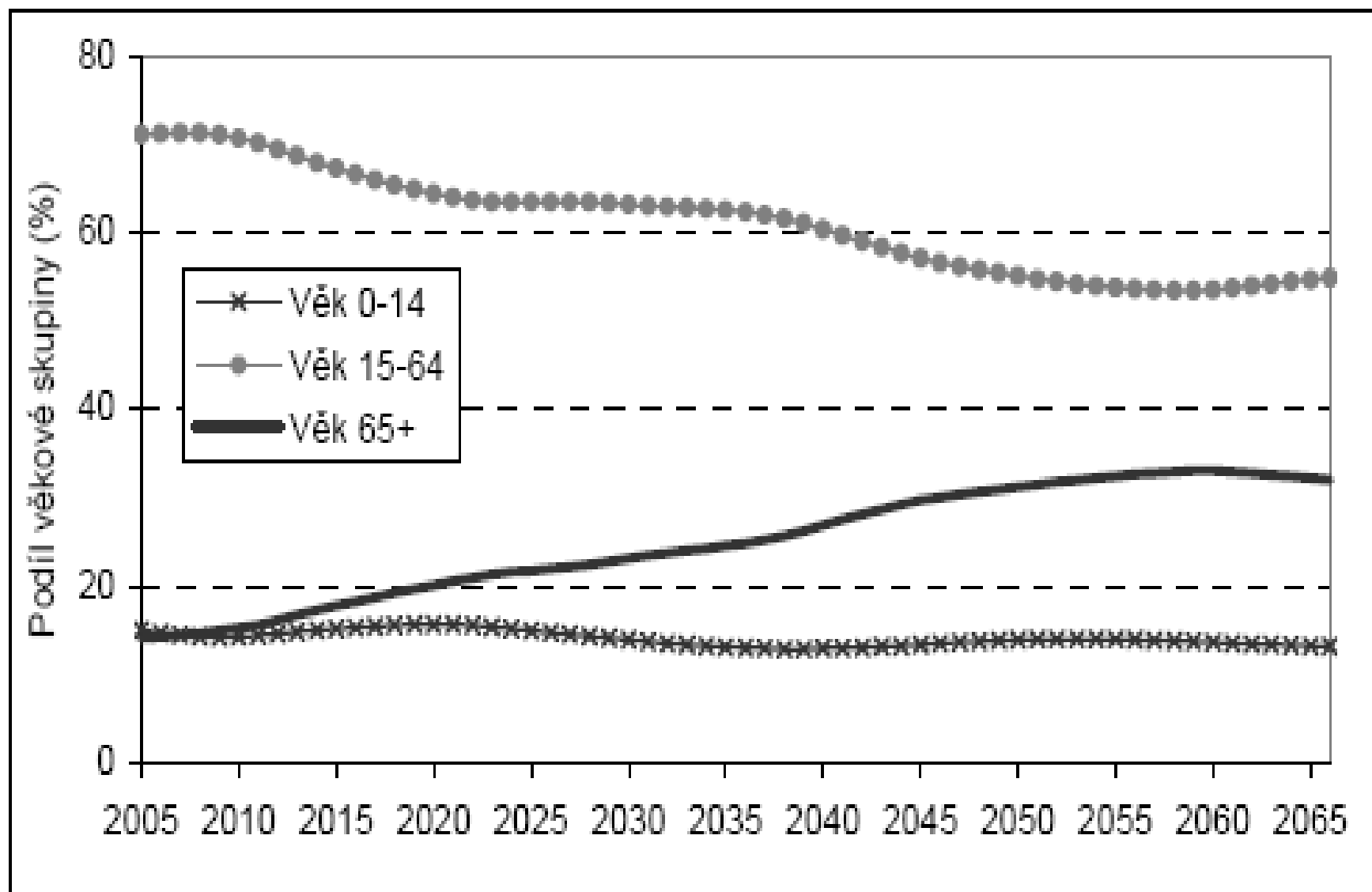
**Podíl obyvatel ve věkové skupině 0-14 a 65 a více let
v letech 1946-2004 (v %)**

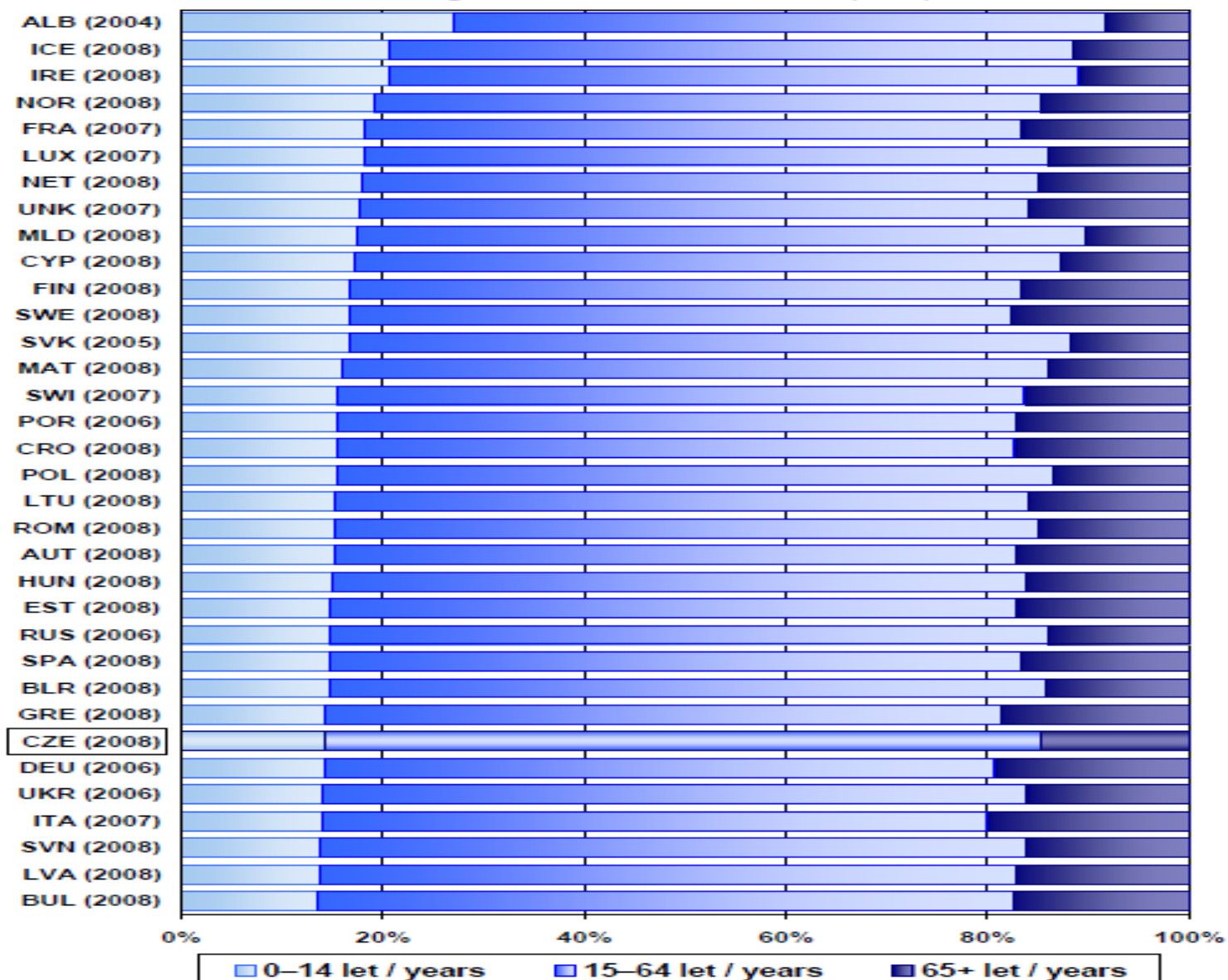
Obr. 8: Počet osob starších 65 let

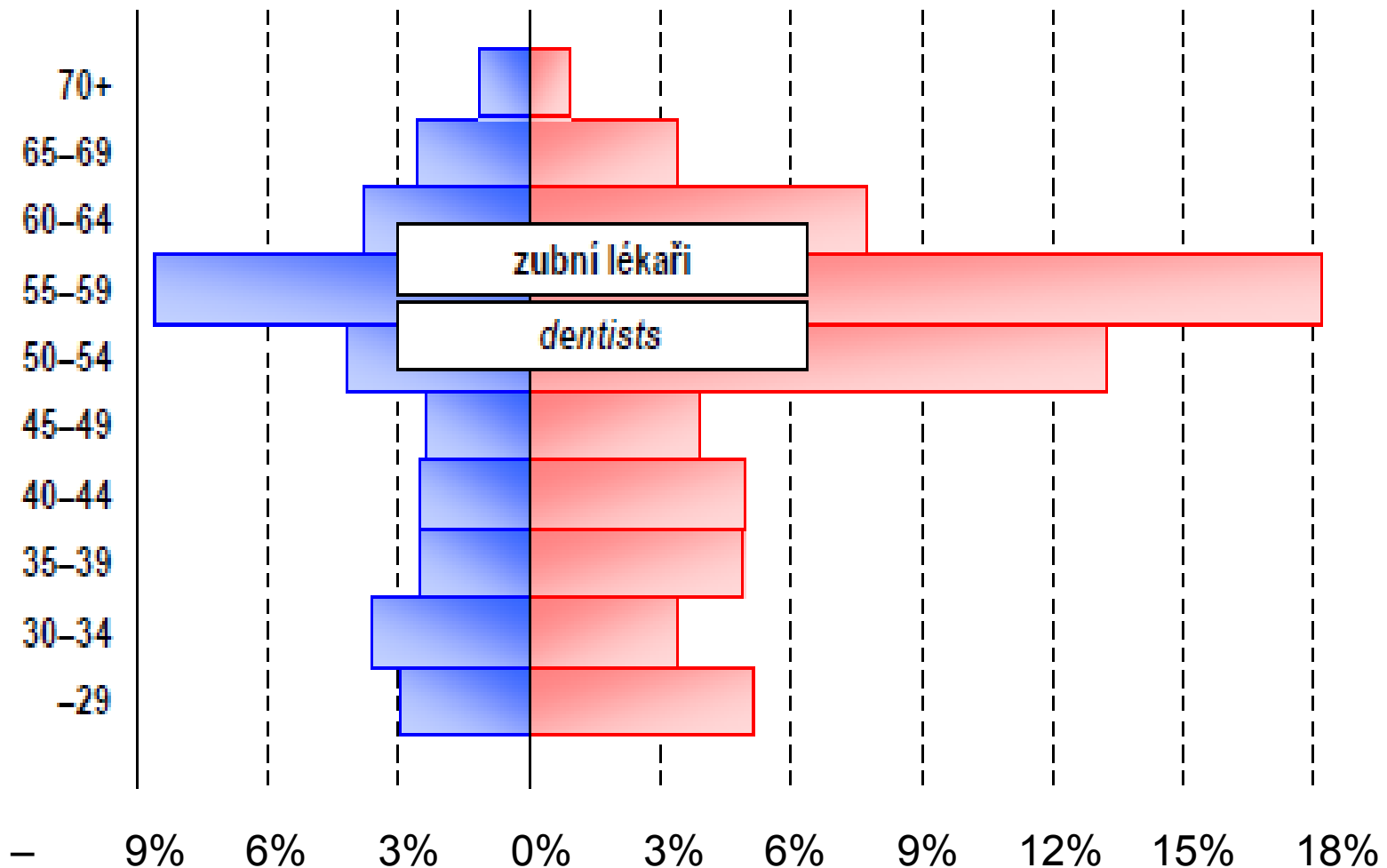
Obr. 9: Podíly věkových skupin, střední varianta

Věková struktura obyvatelstva (v %)
Age structure of inhabitants (in %)

Věková struktura zubních lékařů ČR (2009)

1. Hlavní rysy demografického vývoje

- Počet obyvatel nadále roste (31.12.2009 :**10 506 813** osob, kladný přirozený přírůstek i migrační saldo –celk. přír.cca 40 tis.)
- Populace stárne, průměrný věk (41) poroste a v roce 2030 může dosáhnout 46 let
- **Pokles porodnosti i plodnosti** (do r. 2008 porodnost rostla),
- Intenzita úmrtnosti nadále klesá (↓ SÚ), (HÚ 10,1)

2. Hlavní rysy demografického vývoje

- Další pokles sňatečnosti(nejnižší počet sňatků od 1918), **pokles rozvodovosti**
- Počet potratů (40 528) mírně snížil (důsledek **↓UPT**)
- Zvyšuje se užívání antikoncepce
- ↑ počet dětí naroz. mimo manželství (36,3%)
- Kojenecká úmrtnost mírně stoupla (**2,9** promile)
- **Střední délka života** opět roste, u žen činí **80,1** let, u mužů **74,2** let

3. Hlavní rysy demografického vývoje

- Ve srovnání se zeměmi EU 15 má ČR vyšší úmrtnost a tím nižší střední délku života, naopak v kojenecké úmrtnosti jsme mezi špičkou Evropy i světa
- **Indexem stáří** (neustále **roste** - na 100 dětí připadlo 107 seniorů) patří ČR k evropskému průměru, postupně se však zařadí mezi země s nejstarším obyvatelstvem

Projekce obyvatelstva ČR do r. 2065

Hlavní výsledky projekce

- ❑ Projekce předpokládá zvýšení úrovně plodnosti, zlepšení úmrtnostních poměrů a migrační atraktivitu České republiky.
- ❑ Celkový počet obyvatel (vč. cizinců s dlouhodobým pobytem) bude na počátku roku 2066 podle střední varianty projekce mírně vyšší než dnes. Výši reálného růstu ovlivní zahraniční migrace, přirozenou měnou bude česká populace zhruba od 20. let 21. století ubývat.
- ❑ Obyvatelstvo ČR výrazně zestárne, jedna třetina osob bude starší 65 let, jejich zastoupení se více jak zdvojnásobí. (3 - 4 mil.)
- ❑ Nejrychleji bude přibývat osob v nejvyšším věku, počet osob ve věku nad 85 let se podle střední varianty do roku 2066 zvýší na 7,5 násobek.
- ❑ Ani masivnější imigrace trend stárnutí populace nezvrátí.
- ❑ Početně se vyrovná velikost kategorie osob v ekonomicky aktivním a neaktivním věku.

Děkuji za pozornost

Projekce obyvatelstva ČR do r. 2065

Hlavní výsledky projekce

- ❑ Projekce předpokládá zvýšení úrovně plodnosti, zlepšení úmrtnostních poměrů a migrační atraktivitu České republiky.
- ❑ Celkový počet obyvatel (vč. cizinců s dlouhodobým pobytem) bude na počátku roku 2066 podle střední varianty projekce mírně vyšší než dnes. Výši reálného růstu ovlivní zahraniční migrace, přirozenou měnou bude česká populace zhruba od 20. let 21. století ubývat.
- ❑ Obyvatelstvo ČR výrazně zestárne, jedna třetina osob bude starší 65 let, jejich zastoupení se více jak zdvojnásobí.
- ❑ Nejrychleji bude přibývat osob v nejvyšším věku, počet osob ve věku nad 85 let se podle střední varianty do roku 2066 zvýší na 7,5 násobek.
- ❑ Ani masivnější imigrace trend stárnutí populace nezvrátí.
- ❑ Početně se vyrovná velikost kategorie osob v ekonomicky aktivním a neaktivním věku.